

РОЛЬ ВИДАНЬ КПЗУ В ПРОПАГАНДІ ІДЕЙ ПРОЛЕТАРСЬКОГО ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМУ (1921—1933 рр.)

Компартія Західної України велику увагу приділяла пропаганді ідей пролетарського інтернаціоналізму.

Спираючись на підтримку Комінтерну, ВКП(б), КПП, КП(б)У та використовуючи їх досвід, КПЗУ широко застосовувала для пропаганди ідей класової солідарності трудящих масові нелегальні періодичні видання — внутріпартійні, молодіжні, солдатські, комсомольські, МОДРу, окружкомів, фабричні газети, — а також легальні масові періодичні органи, видання «Сельробу», газети-одноднівки, листівки, книги та брошури тощо.

За роки існування КПЗУ видано близько 200 різних періодичних видань [22], більшість з яких виходила в період 1921—1933 рр. До 1933 р. комуністичними організаціями на Західній Україні видано 190 назв книг і брошур [7].

Панська Польща була тюрмою народів, де діяла офіційна державна політика насильницької денаціоналізації. Однією з ідеологічних основ багатьох польських політичних партій був великодержавний шовінізм [19, оп. 6—1, сир. 26, арк. 12; 8, ф. 2, оп. 1, спр. 346, арк. 64]. КПЗУ доводилося враховувати в своїй діяльності великодержавні та націоналістичні ілюзії, на які вказував В. І. Ленін у «Листі до польських комуністів» [1, с. 44, с. 171]. В той же час понад десять українських буржуазно-націоналістичних партій і організацій вели шалену націоналістичну пропаганду, намагаючись відірвати трудящих від класової боротьби [9, ф. 200, оп. 6, спр. 195, арк. 1]. Націоналістичні ідеї поширювали також єврейські політичні партії [19, оп. 2, спр. 15, арк. 93].

У цих умовах КПЗУ відстоювала принципи пролетарського інтернаціоналізму у вирішенні програмних завдань, у визначенні тактики партії. При цьому їй доводилося переборювати також настрої люксембургіанського нігілізму в національному питанні, які стояли на перешкоді здійснення тактики єдиного фронту трудящих [19, оп. 6—1, спр. 143, арк. 1, 2; спр. 455, арк. 49; спр. 99, арк. 16; спр. 154, арк. 204; спр. 115, арк. 14; оп. 2, спр. 15, арк. 174, 176].

Комуністичні видання широко пропагували рішення V конференції КПЗУ (квітень 1924 р.), яка закликала робітників усіх національностей до загальних профспілок. Рішення опубліковані в журналі «Наша правда» (№ 4—8, 1924 р.), їм була присвячена стаття «Національне питання і профспілки» у Бюлетні Апропа ЦК КПЗУ № 1 [19, оп. 6—1, спр. 115]. До єдиних профспілок закликали численні листівки. Наприклад, листівка профлівиції (якою керувала КПЗУ) за липень 1928 р., опублікована українською, польською і єврейською мовами, закликала: «Всі робітники без національної різниці, — до єдиних профспілок!» [9, ф. 121, оп. 3, спр. 168, арк. 13]. Ці питання розглядала також легальна газета КПЗУ «Професійні вісті» [4, 1927 р.; 17 червня, 3 і 10 липня].

Ідеями пролетарського інтернаціоналізму пройняті виступи партійних видань, спрямовані на розкриття антинародної політики уряду. Вони вчили трудящих з позицій пролетарського інтернаціоналізму оцінювати урядову політику роз'єднання польських, українських і білоруських робітників шляхом створення для них різних соціально-політичних умов [9, оп. 6—1, спр. 143, арк. 95].

Ідеями інтернаціональної єдності трудящих проникнуті комуністичні видання, приурочені до різних політичних кампаній, зокрема до відзначення Першого травня. Наприклад, травневий номер газети «Наша правда» у 1923 р. (3, 28 квітня) майже повністю присвячений темі інтернаціоналізму. КПЗУ закликала трудящих усіх національностей Західної України до єдності у боротьбі з націоналізмом і шовінізмом, які «буржуазія і її лакеї направляють проти борючих мас» [9, ф. 121, оп. 3, спр. 148, арк. 14]. Відозва ЦК КПЗУ до 1 Травня 1924 р. закликала в святковий день «вийти на вулицю робітників і селян без різниці націй» [16, с. 219]. А в травневі дні 1926 р. ЦК КПЗУ в листівці орієнтував трудящих протиставити «одноцілому національному фронту одноцілий інтернаціональний фронт українських, польських і єврейських трудящих мас» [19, оп. 6—1, спр. 316, арк. 6]. У 1928 р. КПЗУ закликала трудящих усіх національностей до загального страйку 1 Травня [9, ф. 121, оп. 3, спр. 137, арк. 18]. У відозві до 15-ї річниці Великої Жовтневої соціалістичної революції КПЗУ роз'яснювала трудящим: «Ваші союзники — ті, хто страждає під диктатурою і бореться проти неї: всі трудящі і поневолені капіталістичної Польщі» [9, ф. 121, оп. 3, спр. 690, арк. 144, листопад 1932 р.].

У першотравневих виданнях КПЗУ закликала робітників і селян бути солідарними з класовою боротьбою трудящих інших країн. Там же систематично друкувалися матеріали про розвиток класової боротьби в капіталістичних країнах, відгуки на важливі події в міжнародному революційному робітничому русі. Зокрема, «Наша правда» у 1926 р. вмістила першотравневі відозви ВККІ та Профінтерну про підтримку страйкової боротьби англійських робітників [12, № 5, 1926 р., с. 2—12].

У резолюції VI пленуму ЦК КПЗУ (1927 р.) на доповідь про VII поширений пленум ВККІ вказувалося на необхідність «в

більшій мірі як до цього часу» популяризувати серед західноукраїнських працюючих мас питання міжнародного пролетарського руху, щоб «поглиблювати почуття міжнародної пролетарської солідарності» [12, № 1—3, 1927 р., с. 128]. «Наша правда» в цьому році надрукувала першотравневі відозви КІ, КІМу і Профінтерну [12, № 4—5, 1927 р., с. 1—5].

У 1933 р. відозви ЦК КПП і ЦК КПЗУ викривали суть установленої у Німеччині фашистської диктатури Гітлера, закликали трудящих Західної України до боротьби на захист Г. Димитрова та його товаришів [8, ф. 2, оп. 1, спр. 988, арк. 205—206, 209].

КПЗУ систематично пропагувала документи конгресів Комінтерну, пленумів ВККІ, друкуючи їх у своїх виданнях. Зокрема, окремими брошурами у серії «Комуністичної бібліотеки» були видані матеріали II і III конгресів Комінтерну, Агітпроп опублікував програму Комінтерну тощо [17]. У передовій «Нашої правди», присвяченій п'ятій річниці Комуністичного Інтернаціоналу, на основі висловлювань К. Маркса і В. І. Леніна була дана характеристика трьох інтернаціоналів [12, № 2—3, 1924 р., с. 1—8]. До десятиріччя Комінтерну КПЗУ опублікувала листівку із зверненням ВККІ від 2 березня 1929 р. [9, ф. 121, оп. 3, спр. 385, арк. 11], в якому наводились думки В. І. Леніна про значення трьох інтернаціоналів, висловлені в праці «Третій Інтернаціонал і його місце в історії» [1, т. 38, с. 292—293].

Щороку в березневих номерах партійних видань друкувалися матеріали, присвячені пам'яті Паризької комуни, видавалися численні відозви [9, ф. 243, оп. 1, спр. 175, арк. 2; ф. 256, оп. 1, спр. 47, арк. 67; ф. 121, оп. 3, спр. 154, арк. 35; ф. 11, оп. 29, спр. 689, арк. 40]. На Західній Україні поширювалася брошура Г. Піддубного, видана «Комуністичною бібліотекою» у Відні 1921 р., присвячена п'ятдесяти річниці Паризької комуни. До цього знаменного ювілею була видрукована і стаття в газеті «Наша правда» [3, 16 квітня 1921 р.]. У п'ятдесят другу річницю Комуни «Наша правда» писала: «Хай же Паризька Комуна поруч з Жовтневою революцією стане натхненним прикладом для галицьких трудящих мас у тяжкій боротьбі з польсько-буржуазним ярмом за встановлення пролетарської диктатури і Галицької Комуни» [3, 24 березня 1923 р.].

Ідеями пролетарського інтернаціоналізму проникнуті в партійних виданнях КПЗУ матеріали про Радянський Союз. КПЗУ постійно викривала мілітаристські плани міжнародного імперіалізму проти Країни Рад і роль у них Польщі. Наприклад, у 1932 р., коли нависла загроза війни з СРСР, КПЗУ видавала українською та польською мовами антивоєнний бюлетень «Геть з нападом на Радянський Союз!», головний зміст якого висловлений у самій назві. У дні Паризької комуни 1930 р. газета «Сель-роб» закликала відзначити цю дату обороною «новітньої Комуни» — Радянського Союзу [5, 16 березня].

Для виховання класової солідарності КПЗУ використовувала вибори до сейму. Наприклад, у 1928 р. у відозвах вона закликала трудящих усіх національностей всупереч націоналістичній

агітації різних буржуазних поміщицьких, дрібнобуржуазних партій до об'єднання на виборах під її проводом у робітничо-селянський блок [9, ф. 121, оп. 3, спр. 148, арк. 2; спр. 198, арк. 9—10; спр. 188, арк. 65].

КПЗУ рішуче виступила проти процесу над білоруською легальною робітничо-селянською організацією «Громада», яка ставила своїм завданням боротися «спільно з українськими і польськими робітниками та селянами проти буржуазії і дідачів», а дифензива її звинувачувала «в шпіонажі на користь СРСР» [9, оп. 6—1, спр. 134, арк. 15, 16; 14].

Ідеї інтернаціональної пролетарської культури широко пропагував легальний журнал «Вікна», редактором якого був письменник-комуніст С. Тудор [10]. Теоретичний марксистський журнал «Освіта», відповідальним редактором якого був Я. Галан, закликав дотримуватися єдино правильного шляху у розвитку культури — «творення пролетарської культури — української по формі, інтернаціональної по суті» [13, № 1, 1930 р., с. 4].

У боротьбі за інтернаціональну згуртованість трудящих КПЗУ рішуче викривала антинародну діяльність українських буржуазних націоналістів. Визначенню завдань у цій боротьбі був присвячений об'їзник ЦК КПЗУ та ЦК КСМЗУ, виданий у березні 1929 р. [9, ф. 121, оп. 3, спр. 407, арк. 72—76].

Ще в листівці до 1 Травня 1921 р. підкреслювалось, що українські буржуазні націоналісти намагаються за допомогою міжнародного імперіалізму взяти владу, щоб «замінити панський польський батіг гайдамацькою нагайкою різних петлюр і петрушевичів» [20, с. 39]. Листівка ЦК КПЗУ за березень 1925 р. роз'яснювала, що гра на національних інстинктах — це «тільки спроба з боку пануючих верств розділити і розбити єдність працюючих мас» всіх національностей, щоб «відвернути їх увагу від революційної боротьби проти класового гніту» [19, оп. 6—1, спр. 194, арк. 9].

У численних виданнях КПЗУ нещадно викривала класову суть різних партій українського буржуазного націоналізму, їх військових організацій [4, 1927 р., 10 липня; 9, ф. 121, оп. 3, спр. 137, арк. 243—247; 19, оп. 6—1, спр. 316, арк. 8; 9, ф. 121, оп. 3, спр. 417, арк. 61; 9, ф. 256, оп. 1, спр. 57, арк. 58; 15, січень 1931 р.]. Антинародний характер УВО—ОУН був розвінчаний у відкритому листі ЦК КПЗУ до трудящих Західної України в червні 1933 р. [2, с. 208—209]. Газета «Шлях селянської боротьби» викривала вождів УВО—ОУН, що нацьковували українських робітників і селян на польських трудящих, прагнули створити свою армію і в союзі з польським фашизмом готувати військові кадри проти СРСР [9, ф. 121, оп. 3, спр. 838, арк. 2, 4, 5].

Видання КПЗУ нещадно викривали також великодержавний польський націоналізм і шовінізм, який поширювали серед трудящих польські буржуазно-націоналістичні партії [19, оп. 6—1, спр. 316, арк. 6, 21, 22; 18; 12, № 11—12, 1928 р., с. 122—123]. Розвінчуючи націоналістичну ідеологію і політику ППС — пар-

тії II Інтернаціоналу, яка маскувалася під робітничу, Бюлетень Апропа ЦК КПЗУ надрукував тези для агітатора на тему «Куди веде працюючі маси ППС?» [19, оп. 6—1, спр. 115, арк. 17—20].

КПЗУ також розвінчувала єврейський буржуазний націоналізм, який поширювали «Крайова сіоністська організація», єврейська соціал-демократична партія «Поалей-Сіон», Бунд, а також боролась з антисемітизмом, який насаджували польські й українські націоналісти [19; оп. 2, спр. 15, арк. 97—98; оп. 6—1, спр. 143, арк. 23; спр. 94, арк. 10; 21, с. 165].

Отже, у пропаганді одного з основних положень марксистсько-ленінської ідеології — пролетарського інтернаціоналізму — важливе місце належало видавничій діяльності КПЗУ, адже, як зазначав В. І. Ленін, пропагандист діє головним чином друкованим словом [див. 1, т. 6, с. 63].

Список літератури: 1. *Ленін В. І.* Повн. збір. тв. 2. *Боротьба трудящих Прикарпаття за своє визволення і возз'єднання з Радянською Україною: Документи і матеріали. 1921—1939 рр.* — Станіслав, 1957. 3. Газ. «Наша правда». Орган Компартії Східної Галичини. Відень. 4. Газ. «Професійні вісті». Часопис, присвячений професійному рухові. Львів. 5. Газ. «Сель-Роб». Орган Українського селянсько-робітничого соціалістичного об'єднання — лівниці. Львів. 6. Газ. «Сила», Львів. 7. *Дашкевич Я. Р.* З історії видавничої діяльності Комуністичної партії Західної України. — У кн.: З історії Української РСР, вип. 6—7. К.: Вид-во АН УРСР, 1962, с. 110. 8. Державний архів Івано-Франківської області. 9. Державний архів Львівської області. 10. Журн. «Вікна». Місячник літератури, мистецтва, критики, Львів. 11. Журн. «Коммунистический Интернационал», № 26—27, 1923, с. 74—75. 12. Журн. «Наша правда», орган КПЗУ, Львів. 13. Журн. «Освіта», Науково-суспільний місячник, Львів. 14. Журн. «Спартак». Журнал студентської комуністичної молоді. Львів, № 1, травень, 1928. 15. Журн. «Сяйво». Ілюстрований суспільно-науковий, спортивний враз з переглядом політичного життя двотижневик, присвячений молоді. 16. З історії революційного руху у Львові, 1917—1939: Документи і матеріали. — Львів, 1957. 17. Капіталістичний світ і Комінтернаціонал: Маніфест II конгресу Комінтернаціоналу. — Відень—Львів, 1921, КПСГ; Тези і резолюції третього конгресу Комуністичного Інтернаціоналу. — Відень, 1922; Видання Апропа ЦК КПЗУ, № 3, грудень 1924. 18. *Ланцукский С.* Из тюремного дневника. — М., 1929. 19. Партійний архів Інституту історії партії при ЦК Компартії України, ф. 6. 20. Під прапором Жовтня, 1921—1928 рр.: Документи і матеріали. — Львів, 1964. 21. Становище трудящих Львова, 1917—1939 рр.: Документи та матеріали. — Львів, 1961. 22. *Цьох И. Т.* Комуністична преса Західної України. 1919—1939 рр. — Львів: Вид-во Львівського ун-ту, 1966, с. 263.

It is shown how the Communist Party of Western Ukraine under conditions of a severe class struggle and multinational structure of the working masses widely used its publications to popularize Marxist-Leninist ideas of proletarian internationalism.

Стаття надійшла в редколегію 05. 03. 81